

Auke VanderHoek 12 Artikelen

Nooit!	“Geen huur, huis stopte; geen ouder, eten stopte; maar wel een leven dat doorging.”
Langzaam wat ouder	Ik roep: “Het was één biertje!” Hij komt terug: “Wat zei u?”, “Het was één biertje”, “Oh, 2 euro”
De winkel is open	Haar tepels steken naar voren. Haar kut glimt van het glijmiddel. “Schatje kom je binnen?”
Broodverkoper	Een jonge tiener met twintig broden op het hoofd en één in de hand, loopt naar ons toe.
Gewoon in die ufo stappen	“Mag je nadenken over je lijn? Moet alles in één keer goed?”
Ze heeft toch te eten	Liefde en kunnen spelen als een kind? “Ze heeft toch te eten!”, snauwt de vrouw des huizes.
Van roem naar armoede	“Op een zondag stond ik voor 20.000 man te spelen. De volgende dag zat ik in de klas.”
Oeps...	Langzaam begin ik te herkennen wat dat zwarte vlaggetje is. “Ooh mijn hemel!”
De rots waarop wordt gebouwd	“Nu snap ik wat je zei, je waarschuwde me dat het zware shit zou zijn...”
Eerlijke snorders en kut taxi's	“Ik bel een taxi voor je”, exclameert JPK. Dat wijs ik af: “Veel te duur en onzinnig.”
Zestig vragen en een politie megafoon	Wat doe je dan? In ieder geval niet de politie bellen.
Thuiskomen: mensen verdwenen	“Mensen verdwenen, een derde van de bevolking is naar Siberië afgevoerd.”

Auke VanderHoek

Edumbe 9
1103AH Amsterdam Zuidoost
The Netherlands

Phone: +31 (0)20 600 84 60
Mobiel: +31 (0)6 242 319 37
Email: info@aukevanderhoek.com

www.aukevanderhoek.com
www.aukevanderhoek.blogspot.com

©2009 Auke VanderHoek

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Auke VanderHoek.

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from Auke VanderHoek.

Auke: journalist

Bijlmermeer, Amsterdam

“Geef Auke een fotocamera in zijn handen en hij weet de ziel van de persoon of de essentie van het onderwerp vast te leggen. Met zijn teksten neemt hij zijn lezers mee op reis: Auke laat het je voelen! De ene keer is het een onverwachte clue van het verhaal die de lezer in de lach laat schieten. Of een uitleg die iets ongrijpbaar begrijpbaar maakt. De andere keer komt het verhaal aan als een mokerslag.”

Een getalenteerde creatieve man: fotograaf en schrijver. Van nature een journalist. Hij klinkt als een aangenaam voort kabbelend babbelend beekje maar heeft onverwacht diepe gronden. Zeer maatschappijkritisch zonder zichzelf al te kritisch te nemen. Geboren in 1974 te Eindhoven als kleinkind van een oorlogsvluchteling. Groeide op in een intellectueel, creatief milieu. Kwam als kind al veel in aanraking met kunst in het Eindhovense Van Abbe Museum en het Apollohuis. Werd besmet door het Hip Hop virus bij het zien van Rock Steady Crew's 'Hey You' video clip. Zag hoe D.A.M.N. als eerste een Nederlands maakte en zag de opkomst en ondergang van 24K, de eerste Nederlandse Hip Hop band met een album op een Nederlands Hip Hop label, DJAX Records. Verhuisde naar Deventer. Maakte vanuit daar van dichtbij de opkomst van de Osdorp Posse mee.

ART. 12: magazine voor de landelijke Hip Hop scene

In 1995 begon hij vanuit Deventer het eerste, op papier gedrukte, landelijke Hip Hop magazine voor de Nederlandse scene: ART12. “Iedereen had het maar over wat in Amerika gebeurde. Niemand had er erg in hoe mooi het was dat je getuige kon zijn van iets wat in je eigen straat gecreëerd werd. Dat wilde ik laten zien en vastleggen voor later.” Met de komst van internet maakte hij de overgang naar een volledig digitaal magazine (www.Art12.com). Met Art12 leverde hij wezenlijke bijdragen aan de opbouw van de onafhankelijke media in het Nederlandse Hip Hop landschap. Zie ook het boek 'Van Brooklyn Tot Breukelen'. Hij zette het hardste event in de Nederlandse muziekgeschiedenis ooit neer: School Of Hard Knocks i.s.m. het Frascati Theater en Eline La Croix. Battles tussen DJ's, MC's, dichters, zangers en dansers: verschillende disciplines tegen elkaar. Het was niet de uitdaging wie de beste DJ of rapper was, maar wie het beste wist te entertainen. Dat waren battles met het mes op tafel. Legendarisch.

Een gewetensvraag

Journalist: schrijver en fotograaf. Achteraf klinkt het allemaal zo logisch: Het eerste woord dat hij leerde schrijven was 'kijken'. “Zien wat er gebeurt. Het verhaal opsporen en er over vertellen. Das mijn essentie.” En zijn doel nu: “In Nederland groeien als onafhankelijk journalist. Ik wil zoveel mogelijk leren.” Hij publiceert samen met Pay Kolmüs 'Pay and AQ Report' en op zijn eigen blog. En is partner uitgever van de enige onafhankelijke krant in Kameroen, The Vanguard. “Ik wil dat uitbouwen tot een goede kwaliteitskrant. Mijn vrouw is een Kameroense, dat is de link...” Kameroen is een milde dictatuur persvrijheid is niet vanzelfsprekend. “Onafhankelijke journalistiek is daar een serieuzere uitdaging dan hier. Ik vind dat ik daar moet zijn waar mijn kwaliteiten het meest nodig zijn. Voor mijn eigen geluk en voor het algemeen nut. Dus kies ik voor waar ik het meest kan verdienen? Of voor waar ik het meest van waarde kan zijn? Het is een gewetensvraag. Ik wil jonge talenten ontdekken en opleiden, om bij de jeugd het vlammetje, de gierigheid naar kennis, aan te steken... Al hoef ik voor het laatste doel niet verder te kijken dan mijn straatje lang is.”

Nooit!

Develstein, Bijlmer

“Mijn moeder gaf mij tweehonderd gulden en de mededeling dat ze over een maand terug zou zijn. Nou wat kocht ik als tiener? Twee Nintendo spelletjes.” Nadat het licht en gas afgesloten waren volgde een brief van woningcoöperatie Rochdale; er stonden zes maanden huur open. “Geen huur, huis stopte; geen ouder, eten stopte; maar wel een leven dat doorging.”

Die één maand van zijn moeder werden jaren. “Ik was aan mijn lot overgelaten...” De in de jaren tachtig geboren Charles Nana Kwasi stond met 12 jaar er in zijn eentje voor. “Toen iedereen weg ging uit Groeneveen wegens de vliegtuigramp, brak ik juist daar in om een slaapplek te hebben. Dat is toch ziek?”*1

In Hip Hop kon hij ontsnappen aan de dagelijkse realiteit. Onder zijn artiestennaam 2Real kon hij zijn energie en agressie kwijt. Eerst met rappen en later vanaf 1997 als producer. Het gaf hem een houvast om uit zijn ellende te kunnen klimmen. Met zijn muziek wilt hij zijn verhaal doen en jongeren stimuleren.

Niet meer mijn lieve mama

Charles moeder kwam vanuit Ghana naar Nederland om hier snel geld te verdienen en dan weer terug te gaan naar Ghana. Totaal niet van plan om hier een bestaan op te bouwen. Over redenen van zijn moeder houdt Charles zichzelf voor: “Ze moest doen wat ze moest doen. Wat de reden precies was, daar zijn we nog niet over uit.”

Ik wijs hem erop dat ik geen deskundige in de psychologie ben maar zijn redenering mij in de oren klinkt alsof hij een excuus zoekt om de schuld niet bij zijn moeder neer te hoeven leggen. Hij kijkt me even bedenkelijk aan, vervolgd zijn verhaal: “Op een gegeven moment zijn we wel weer bij elkaar gekomen. Het is niet meer hetzelfde. Zij is mijn moeder, daarom hou ik van haar. Maar het is niet meer mijn lieve mama. Er zijn heel wat emoties waar ik niet zomaar overheen kan....”

Een ervaring wat niet in de koude kleren gaat zitten. Ik bied hem wat te drinken aan, misschien een Johnnie Walker? Hij bedankt vriendelijk. Geen dorst. “Sinds ik weer in contact kwam met ma zit ik met een probleem. Ik zoek, inderdaad, een excuus voor haar. Maar ik wil sorry van haar horen. Maar zij ziet het niet.... Ze ziet niet wat ze deed....” Een stilte volgt. “Uhm, Doe me toch maar een Red Label.”

Dat is gewoon pure hel

Als beloning voor goede resultaten op de basisschool, het overgaan naar de volgende klas, kreeg Charles van zijn moeder een ticket om naar Ghana te gaan. “Voor één jaar. Ze snapte het niet helemaal.” Drie keer is hem dat overkomen. “De eerste keer was ik vier of vijf jaar. Tweede keer acht en de laatste keer tien jaar. Als dat niet was gebeurd was ik nu dokter of zo. Ik was goed op school.”

Zijn moeder nam hem dan mee naar Ghana, ging zelf na een maand terug naar Nederland: “En parkeerde mij bij familie. De mensen daar zijn niks anders gewend, maar ik moest maar mee proberen te komen op de flow. Je krijgt daar pas te eten als een ander vindt dat jij er hongerig genoeg uit ziet. Je wordt dan heel snel volwassen!” Een kind achterlaten bij familie, in Afrika in dit geval, wordt krachtig omschreven door Charles: “Dat is gewoon pure hel.”

Wat je ook had, je was het kwijt

En dan als tiener achtergelaten worden in Nederland. Hij wist niet dat en hoe hij kon aankloppen voor hulp. Voor onderdak kon hij terecht bij zijn vriend KLF. “Ondanks dat ik er zelf eigenlijk niks aan kon doen schaamde ik me wel, helemaal afhankelijk van vreemde. Ik werkte op kermissen, maar een kind kan niet voorzien in zijn levensbehoefte...”

Zijn vriend leerde hem hoe aan geld te komen door roof, “... dus ik ging roven. Zoeken naar slachtoffers. Jij komt zwak over. Ik lokte je uit, zocht ruzie met je en dan pakte ik je spullen af. Ik wist dat ik fout bezig was. Dus ik zocht een reden om dat gevoel uit te kunnen schakelen. Als je dacht dat jij een beer was die zijn mannetje kon staan, ‘Oh ja, dacht je dat’... Als ik dan zou verliezen dan was dat eerlijk.”

“Maar als ik zag dat je echt zwak was, begon te huilen, dan liet ik je gaan. Of, ik trapte je ook gewoon hard in het gezicht. Maar als er bloed kwam, stopte ik.” Cynisch voegt hij er nog aan toe: “Man, ik was de emotionele rover!” Als een pleister op een zwerende wond geeft hij als excuus dat hij nooit geroofd heeft voor de luxe. “Ik heb nooit geroofd voor de bling. Ik moest eten.” Simpel, zo kon hij zijn schuldgevoel uitschakelen. Met verbazing en afschuw verteld hij over zijn leermeester. “Gewoon echt ziek. Die kon het niks schelen. Hij pakte je gewoon, geen gevoel. Kwam je met je brommer een tunnel inrijden staat hij daar en ik hier. Je werd gewoon van je brommer getrapt. Maakte niet uit. Wat je ook had, je was het kwijt.”

Blijft spoken

Op zijn dertiende zag hij op het maaiveld voor de flat Develstein voor het eerst een overval. Een vrouw werd beroofd van haar handtas door twee junkies. De vrouw schreeuwde om hulp terwijl Charles toe keek. Wat kon hij daar doen? Vraagt hij zich nog steeds af. “Dat is de enige roof die in mijn hoofd blijft spoken. Het blijft me najagen, had ik iets moeten doen?” Zonder er erg in te hebben heeft hij de vrouw waarschijnlijk geholpen door te blijven staan en toe te kijken. De daders wisten waarschijnlijk dat ze gezien werden en gingen daarom er sneller vandoor.

Naar hun kinderen luisteren

In Hip Hop kon hij ontsnappen aan de dagelijkse realiteit. Onder zijn artiestennaam 2Real kon hij zijn energie en agressie kwijt. Eerst met rappen en later vanaf 1997 als producer. Het gaf hem een houvast om uit zijn ellende te kunnen klimmen. Met zijn muziek wilt hij zijn verhaal doen en jongeren stimuleren. Ondertussen heeft hij zijn schapen op het drogen. Ik ben nu wie ik ben. Ik voel me geen Ghanees of Nederlander. Ik kom hier uit de Bijlmer.... Ik probeer te schreeuwen. De maatschappij wakker te schudden: LUISTER NAAR JE KINDEREN!! Ghanezen staan er om bekend om dat ze niet naar hun kinderen luisteren. Mensen weten niet wat er allemaal met kinderen gebeurt hier in de Bijlmer.”

Langzaam wat ouder

Centrum, Amsterdam

Stille getuige

Nadat ik op de bank een 'verhaaltje-voor-het-slapen-gaan' heb voorgelezen aan mijn zesjarige zoontje, die nu met zijn hoofd op mijn schoot in slaap is gevallen, laat ik Charles verhaal nog een keer de revue passeren. Begin ik de jaartallen terug te rekenen. Bedenk me dat Charles en ik in dezelfde buurt hebben gewoond. En realiseer me dat het goed mogelijk is dat ik een paar keer stille getuige ben geweest van zijn rooftochten. 'Dat geluid, toen dat voorval, die schreeuw, die noodkreet'. Oef...

En inderdaad, wat gebeurt er met mijn kind als ik er niet meer ben? Dat is toch de nachtmerrie van elke ouder? Wie geeft dan de liefde aan mijn kind die ik zou geven? Met mijn rechterhand aai ik zachtjes over het haar van mijn zoontje. In de steek worden gelaten door degene die jouw als kind het meest lief behoren te hebben, het gebeurt. Ik zie en ik luister. Mijn God, laat me het ook op tijd horen.

Je hele kind zijn wordt ontnomen

Charles: "Je hele kind zijn wordt ontnomen. Ik zal zorgen dat mijn kinderen kind kunnen zijn. Dat ze hun jeugd niet zullen missen. Vrij zijn en echt opgevoed worden. Met een echte vader en moeder. En nooit zal ik mijn kinderen alleen laten. Nooit!"

Een '10voor12' avond in de Bitterzoet ,Amsterdam. "De deuren gaan open om 9.30uur en de eerste act moet om 10.00 uur op", vertelt een medewerker als ik er om 8.45 voor de deur sta. Een mooi excuus om een biertje te halen bij de oude vertrouwde Duivel. De reden dat ik in de stad ben? Een klein optreden van M.O. & Brakko later die avond in De Bitterzoet. Ze hoeven pas om 11.00 op. "Dus we hebben geen haast", zeg ik tegen mezelf terwijl ik naar de Duivel loop.

Aan de bar, van De Duivel, zitten een drietal twintigers de teksten mee te rappen van nummers die uit kwamen toen ik twintiger was. Q-Tip, Buckshot en Masta Ace met Brooklyn Dodgers. Ed O.G. & The Bulldogs met euhm... En ook Fat Joe en Big Pun met hun versie van 187 On The Undercover Cop. Althans dat denk ik, corrigeer me als ik het verkeerd heb.

Met een warm aangenaam gevoel hang ik boven mijn biertje. Misschien dat de paar joints die gerookt worden ook aan dat warme gevoel bijdragen, wie weet? Ik vermaak mezelf met een gedachte over het geldende rookverbod in relatie tot de poging om De Duivel iets te verbieden. Lijkt me nogal een onmogelijke zaak. Enfin, ik vermaak me dus wel.

Ik bekijk het interieur, van wat is overgebleven van het oude, in ieder geval het glas in lood, en wat is er nieuw? Vraag mezelf af wat de reden zou zijn geweest dat de bar naar de rechter helft (vanaf de ingang gezien) is verhuisd? En hoe lang geleden het alweer is dat ik voor het eerst voor het café stond? Oftewel, totaal overbodige levensvragen. "Het lijkt wel of de tijd stil staat", is mijn gedachte. Mijn horloge geeft 9.30 aan en ik voel me best. Kan nog wel even blijven zitten, geen haast. Even de iPhone controleren op smsjes. De iPhone geeft 10.10 aan.... "Verrek! Mijn tijd staat echt stil", zeg ik tegen mezelf.

Zwaai naar de barman, hij ziet me niet. "Yo!", roep ik; hij ziet me. "Mag ik even afrekenen?", "Ja, 'tuurlijk'", en hij loopt naar de kassa om te kijken wat de rekening is. Het was zijn collega die mij eerder bediende. Ik roep: "Het was één biertje!" Hij komt terug: "Wat zei u?", "Het was één biertje", "Oh, 2 euro"

Tijdens mijn wandeling naar de Bitterzoet heb ik geweldige binnenpret, "Krijg nou wat! Hij zei u tegen me?!" Terwijl ik de rokersruimte van de bitterzoet binnen loop, ik zelf rook overigens niet, ben ik er nog steeds om aan het lachen. Ik groet mijn mannen: Spliff-A-Track, M.O., Brakko, Mrs Jane Doe, Krulle, Dret, Mortier en de rest. Ze zijn blij me te zien: "Hé, ouwe!"

De winkel is open

Spijkerkwartier, Arnhem

“Ik stond op straat. Kon niet met mijn stiefvader overweg. Mijn moeder begreep het allemaal niet.... Er moest geld worden verdiend...”, vertelt Kisha, niet haar echte naam, thuis in haar kleine maar gezellige flat gebouwd in de tijd van De Wederopbouw. Na een paar uur rijden naar het zuiden heeft ze haar spullen klaargezet en gaat ze achter het raam zitten in het Spijkerkwartier te Arnhem. “De winkel is open, mijn kut is open voor een ieder die wil betalen.... Ik ben een hoer”, grapt ze, “had je niet gedacht hè?”

Schatje kom je binnen?

Met de eerste drie klanten moet ze de huur van vandaag, FL150,- per dag, terugverdienen. Achter het raam, in het rode tl-licht aangevuld met black-light, spreekt ze haar talen: Duits, Engels, Frans en Nederlands. Het luïdst spreekt ze met haar lichaamstaal. Haar beste wapen om het sterkere geslacht voor haar te winnen. Haar tepels steken naar voren. Haar kut glimt van het glijmiddel. “Schatje kom je binnen?”, wenkt ze naar de voorbijlopende mannen. Schichtig lopen ze over de stoep hun pik achterna. Oogcontact met de vrouwen brengt hen in staat van opwindning. Aan de overkant van de Spijkerstraat, onder de bomen op het pleintje, staan ze hun keuzes te maken uit het aanbod van vrouwenvlees dat naar hen lonkt vanuit de vitrines. Moed verzamelen om op een vrouw af te stappen. Aan het raam proberen ze af te dingen terwijl hun geile blikken vol van fantasie over de vrouwelijke ronde vormen glijden. De rode verlichting is om de huid van de dames mooier te laten lijken en om een sfeer van sensatie op te roepen. Black-light licht de fantasie prikkelende verpakking van de koopwaar uit. De honderd en één washandjes in de tas zijn om de penissen van de mannen te wassen. “Schoon, mooi en aantrekkelijk is helemaal meegenomen. Dat is dan een mazzeltje. Vieze, onangename mannen zijn eerder de regel!”, aldus Kisha.

Lekkere dikke tietten

Ze doet de deur open voor een blonde man met bril. Zijn handen in zijn jaszakken. Bezweet en lekkerbekkend steekt hij zijn hoofd naar binnen en kijkt Kisha aan op borsthoogte. Nog voordat zij haar openiningszin kan uitspreken zegt hij: “Tieten, dikke tietten, lekkere dikke tietten. Tieten!”, en loopt snel weer weg. “Nou ja?! Volgens mij kwam hij gewoon klaar?”, concludeert Kisha hardop en doet lachend haar deur weer dicht. Andere mannen wippen wel binnen, de meesten staan vijftien minuten later weer buiten. FL 50,- is voor vijftien minuten in één standje. Of voor alleen pijpen. De klanten mogen in de mond komen maar zonder dat ze er erg in hebben heeft ze met haar mond al een condoom aangebracht. Een combinatie of andere variatie is een optelling van FL 50,- per onderdeel per vijftien minuten.

Verneuk mijn tijd niet!

“Je bent speciaal. Je houdt van mij. Gisteren waren we nog vrienden?!”. “Gisteren had je nog geld. Breng geld dan ben ik weer je vriendin. Dan pijp ik je weer. Nu: wegwezen!” Beduusd verlaat de twee koppen grotere man de peeskamer. “Verneuk mijn tijd niet!”, roept ze hem achterna en de deur gaat weer dicht. Gekleed in een gele bikini en geel minirokje, met een split dat net over haar kruis open valt, stuurt Kisha’s concullege Veronica een man met een schaamrood gezicht weg: “Zijn pik is te klein.” En illustreert dat het geslachtsdeel van de weggestuurde man nog kleiner is dan haar duim. “Ik heb maar zijn geld teruggegeven. Ik moet wel iets hebben om mee te werken.” “Zie je die man in de rolstoel? Ze zeggen dat hij de tyfus in is getrapt omdat hij een buurmeisje had aangerand. Nu probeert hij hier aan zijn trekken te komen... Niemand neemt hem.” Kisha’s gezichtsuitdrukking, lachend naar de man, vertelt iets totaal anders dan de woorden die ze spreekt. Een buurman kijkt verschrikt op als hij een bekende ziet. “Oh, niks

zeggen tegen mijn vrouw Erica!” Een vergeten horloge, met een datum van een week geleden ter gelegenheid van een zilver huwelijksjubileum erin gegraveerd, wordt door een verlegen man opgehaald. “Heel erg bedankt!” “Graag gedaan, schatje. Kom je volgende week weer?” De werkdag gaat door tot ongeveer drie uur ‘s nachts.

Ouwehoeren

Ouwehoerend over het werk, doden Veronica en Kisha de tijd dat ze even niks te doen hebben. Vrouwelijke klanten passeren soms ook.

“Ik moet dat niet. Meeste gooien de deur dicht.”

“Als ze mooi is en ze betaalt genoeg, neem ik haar.”

“Doe je ook anaal?”

“Als de pik niet te groot is en genoeg betaalt...”

“Ik kan dan de hele avond niet meer lopen, man. Nee, anaal doe ik niet!”. En Veronica beeldt even een loopje uit, haar rokje danst omhoog.

Een vertrouwensband

De volgende ochtend, net wakker geworden, kijkt Kisha in haar badjas even uit het raam. De ochtendspits stelt niet zo veel voor. Slechts een enkel zakenpak schiet bij een raam naar binnen. “Nog snel even scoren voor het werk”. Kisha houdt haar gordijn gesloten. “Eerst even koffie en buiten een onbijtje doen.” ‘s Avonds op een dood moment wordt er even gedold. “Zal ik jou nemen voor twee geeltjes?”, haar eigen vraag, in een speelse bui gesteld, verrast ons beide. Haar gehele houding is onverwacht verstijfd. Een vertrouwensband staat op het scherpst van de snede. “Nee, natuurlijk niet!”, is het directe antwoord. Het doet haar weer ontspannen. De muur die haar staande houdt in haar harde wereld sluit weer intiem om ons heen.

Of het makkelijk geld is?

In de auto terug naar huis vertelt ze: “Ik ben onafhankelijk en verdien mijn eigen geld. Of het makkelijk geld is?” Het is een beroep dat ze leerde met vallen en opstaan. Naaien en genaaid worden. Het heeft haar gehard. Ze heeft sinds jaar en dag een lichamelijke klacht die maar niet voorbij wil gaan. Alsof het lichaam niet een professionele houding kan aannemen. “Na het voor de eerste keer gedaan te hebben met een vreemde man voor het geld...”, ze stond uren onder de douche. “Ik voelde me zo vies. Ik bleef me maar wassen, boenen en schrobben...” Tot bloedens aan toe.

Broodverkoper

Back-Market, Bamenda, Kameroen

Back Market, Bamenda, Kameroen. Van alles en nog wat loopt de markt, achter de markt, op en af. Onze Mercedes staat geparkeerd met mijn schoonvader achter het stuur. Met zijn drieën zitten Sister Jane, Small Quinta en ik achterin. Small Quinta in het midden. Aunty Quinta, mijn vrouw, zoekt op de markt naar sieraden voor haar broer Donald. De Centraal-Afrikaanse zon staat hoog aan de hemel. Alle ramen staan open. Wij wachten geduldig.

Een broodverkoper, een jonge tiener met twintig broden op het hoofd en één in de hand, loopt naar ons toe. Steekt een brood door het bestuurdersraam en vraagt : "Bread?". Vader maakt met een korte armbeweging duidelijk dat de verkoper niet gewenst is. Dan mijn raam, duwt hetzelfde brood door het raam en vraagt: "Bread?". Ik antwoord beleefd: "No, thanks." Steekt het brood verder naar binnen. "No!", antwoordt Small Quinta. Wringt zo goed mogelijk als het gaat zijn hele arm naar binnen, zonder de balans van de twintig broden op zijn hoofd te verliezen, en herhaalt zijn vraag aan Sister Jane: "No!", antwoordt ze.

De verkoper loopt weg van onze zijde van de auto. Met enige waardering zeg ik: "At least he doesn't give up that easily." Om aan de andere zijde zich door het rechter voorraam te wringen. Hetzelfde brood, dezelfde vraag gevolgd door dezelfde armbeweging van mijn schoonvader. Het rechter achterraam. "Bread?". "No.", antwoordt Sister Jane. Gevolgd door het voorspelbare antwoord van Small Quinta: "No.". Zijn hele arm strekt zich over de achterbank. Uit nieuwsgierigheid stel ik hem de vraag: "If I don't want your bread from the left side of the car, what makes you think I would like it from the right side of the car?" Onbegrijpend kijkt hij me aan en herhaalt zijn vraag: "Bread?". "No."

Gewoon in die UFO stappen

Kruitberg, Bijlmer

Juli 2008, Kruitberg. “Ik doe alles wat de Kunstacademie verboden heeft. Volgens hen moet een lijn in één keer gezet worden anders is het geen kunst.” Met die redenering wordt Piet Mondriaan stijlloos uit de canon van de Moderne kunst geveegd. “Mag je nadenken over je lijn? Moet alles in één keer goed? Eigenlijk ben ik geen schilder, niet hoe het volgens hen zou moeten zijn.” Ondertussen heeft ze onopvallend wereldfaam verzameld. “Graffiti Woman celebrates the rise of female graffiti and street artists, showcasing the work of over 125 women, from those at the top of the game, such as New York’s Lady Pink and Amsterdam’s Mickey, to a galaxy of rising stars.”, aldus een omschrijving van een nog uit te komen boek.

Vanuit Mickey's atelier, 1 hoog in de gerenoveerde Bijlmer hoogbouw flat Kruitberg waar vroeger de Binnenstraat liep, heeft ze een mooi uitzicht over het Kraaiennest marktplein. Hoog erboven rijdt de metro Centraal Station - Gaasperplas. Aan de overkant van het plein siert een Mickey piece de tennismuur in de drukbezochte speeltuin. Op de atletiekb baan wordt getraind. Aan de zuidkant van het plein steekt de Haibah Moskee in al haar glorie af tegen het beton van het metrostation Kraaiennest en de betonnen parkeergarage van de flat Kempering. In het atelier zijn de omroepberichten van het metrostation te verstaan. De 'ping' zorgt even voor verwarring. Zoekend naar welk apparaat het geluid maakte....

Binnen zet Mickey geconcentreerd voor de vierde keer een rode lijn op haar canvas. “Rood dekt dus nooit op blauw.” Ze werkt met Acryl, op waterbasis, dat niet in één keer dekkend is. Ze ervaart het als een zeer arbeidsintensieve techniek. “Ik moet elke lijn wel vier keer zetten.” Waarom niet met olieverf? “Dat durf ik niet zo. Ik en terpentijn (de verdunner voor olieverf, red.) gaan niet zo goed samen.”

Waarom ik nu nog schilder

Als jonge tiener begon ze met graffiti. Een wereld in ontwikkeling vol met avontuur en rebellie. “Waarom ik nu nog schilder?” Kan het beste beantwoord worden met de vraag: waarom zou men stoppen met iets wat men leuk vindt om te doen? “Ik was niet anders gewend om dingen te maken. En wat ik nu probeer te vinden... Mijn eigen stijl verder te ontwikkelen. Om nieuwe grenzen op te zoeken. En deze weer te verleggen. Ik ben met graffiti begonnen...”, verteld Mickey.

Graffiti in een notendop: met spuitbus zet de artiest zijn of haar naam op een muur. Met originaliteit, kwaliteit, locatie en/of kwantiteit probeert men dan naam te maken. Letters zijn de basis objecten waarmee de kunstenaar zijn boodschap verwoordt. “Het begrenst mij ook weer in mijn mogelijkheden. Ik durf heel moeilijk van graffiti af te stappen. Voor mij is graffiti veilig... omdat het is wat ik ben, wie ik ben.”

Dat dan de stijl voor zich spreekt

“De grens die ik nu aan het verleggen ben is om een eigen beeldtaal te ontwikkelen. Als ik een piece zet is het nogal duidelijk dat het van mij is. Er staat heel groot mijn naam. Nu probeer ik de letters zodanig van vorm te veranderen dat het geen letters meer zijn. Vervormen, spiegelen, fill-in, achtergrond, vorm en restvorm. Zodat het 2d objecten worden. En dat dan de stijl voor zich spreekt: Mickey!”

Vier vormen die deze overgang van Mickey tekenen zijn Het Oog, UFO's, Robots en Onderbroekenmannetjes. “Het gebruik van Het Oog in mijn pieces was de eerste aanzet om het veilige los te laten. Eerst was het oog een eye-catcher. Nu staat het geheel los van al het andere. Alleen oog voor het oog... zo gezegd. Het is een verbeelding van, niet hoe ik het zie, maar hoe ik naar de wereld kijk. In Kopenhagen heb ik in een van mijn beste graffiti weken mezelf in een UFO geschilderd. Zit ik in mijn eigen space, kon ik afstand nemen

van mijn eigen wereld. Van een afstand kijken hoe het allemaal gaat. Ik kon gewoon in die UFO stappen.” Er valt een stilte. Ze kijkt naar haar schilderij en vertelt: “Zo ben ik in staat het oude los te laten en verder te gaan naar het onbekende: het worden van een volwassen vrouw. Het krijgen van kinderen. Je ziet ook dat de UFO's heel kinderlijk zijn geworden en geen serieus onderwerp meer zijn in mijn pieces. Ik gebruik ze nu voor mijn kinderklere die ik maak. Met de UFO heb ik me kunnen losmaken van de graffiti stijl en de regels waar ik aan gebonden was. Daardoor durfde ik eindelijk andere dingen te doen. Zoals alleen oogballen, robots en onderbroekenmannetjes.”

Dus wie ziet ze wel

Onderbroekenmannetjes is een zelfopgelegd project. “Het moest iets zijn wat totaal uniek was. Ik moest een pop maken. En die gaf ik ondeugende oogjes. Ondeugende mannetjes hebben vaak iets over het hoofd. Een bivak muts was te groot. Ik kwam uit bij onderbroeken. Komt ook weer door Japanse mannen die meisjesonderbroeken uit de automaat trekken om eraan te ruiken. Nu ben ik bezig met het schilderen van mijn onderbroek-poppetjes en hun familie in de Bijlmer sloopflats. Een plek waar eigenlijk niemand ze ziet. Dus wie ziet ze wel? Dat is dan niet te zien.”

Alles in één keer goed

“Ja en waar staan die robots voor...”, een lange stilte volgt. “Ik denk... en daaruit komt het dan ook voort. Het staat voor de technischer worden van de maatschappij. Alles draait nu om het verzamelen van informatie. Het zijn de robots uit Japan van midden vorige eeuw. Wat de Japanners al heel erg zagen was dat de technologie het menselijke gaat overheersen. Het werd toen nog heel figuratief voorgesteld, speelser dan wat ze er toen mee bedoelden. Inmiddels is het geworden tot iets heel serieus. Levensbedreigend. Computers vervangen mensen. Mensen worden in de gaten gehouden... de OV-Chippas, wie weet er allemaal waar ik geweest ben? Camera's die automatisch verdachte handelingen opmerken: inzoomen zodra er iemand stil staat waar iedereen geacht wordt om door te lopen?”

“Mag je nadenken over je lijn? Moet alles in één keer goed? Wat is verdacht en volgens wie? Ik hou van mijn robots die ik maak. Maar ze staan voor... al die toestanden. Ik haat de info-society. Het schilderen van happy robots is voor mij een escapisme. Omdat de informatiemaatschappij mij heel erg bezig houdt. Waar gaat het naartoe? Ik draai daar helemaal van door!”

Ze heeft toch te eten!

Back Travellers, Bamenda, Kameroen

“Je bent mijn persoonlijke slaaf. Je bent niks! En je zal nooit wat zijn! Te stom, te lelijk! Je bent nergens goed voor. Mijn! Je ben mijn slaaf! Ik kan doen en laten met jou wat ik wil!” En zo is tien minuten lang te horen hoe de vrouw des huizes een twaalfjarige Quinta emotioneel breekt. Haar eigen wereld, haar eigen ik, wordt tot stof fijn gestampt in de rode aarde die ze elke ochtend en middag uit het huis moet vegen. Het leven van Quinta bestaat uit ‘s ochtends vroeg opstaan en beginnen met de huishoudelijke taken. Daarna haar schooluniform aantrekken en naar school toe rennen. Haar onbijt komt ‘s avonds wel.

Haar vader? Niet aanwezig. Haar moeder? Die komt regelmatig, nog ruim voor het middaguur, langs om samen met de vrouw des huizes onder het genot van bier het avondmaal voor te bereiden. De twee vrouwen commanderen haar op en neer. “Haal dit!” en “Breng dat!” Haar voorbereiden op een eigen toekomst, is van ondergeschikt belang. Belangrijker is of ‘dit en dat’ wel snel genoeg wordt afgeruimd. Als er twee keer geroepen moet worden, is ze langer bezig met de uitbrander, dan de opgedragen taak. Het gaat door tot dat ze een van de laatsten is die kan gaan slapen. Haar eten bestaat uit wat er ‘s avonds overblijft.

Vanuit een goed hart

De man des huizes is koud, afstandelijk maar draagt vanuit een goed hart zorg voor meerdere kinderen die niet de zijne zijn. Naast het nichtje Quinta en Jane zijn er neefjes Willy en Voma. Neef Frederick woont nu met zijn vrouw en kind iets verderop. Als tegenprestatie moeten ze meehelpen in het huishouden. Zodra ouders in staat zijn om voor hun eigen kinderen te zorgen worden automatisch kinderen van familieleden die dat niet kunnen bij hen gedropt. De afhankelijkheid van een kind maakt het een makkelijk slachtoffer. Liefde en zorg, daarvoor hoeft ze dus niet bij haar eigen ouders te zijn. Zorg krijgt ze van de familie bij wie ze inwoont. Liefde en kunnen spelen als een kind? “Ze heeft toch te eten!”, snauwt de vrouw des huizes.

Ook van jou

Het 23-jarige nichtje Jane ging Quinta vooraf. Nu is ze bijna in staat om op eigen benen te staan. Onderweg terug naar de stad kan ze even uitstappen in haar geboortedorp, huilend van blijdschap, rent ze op haar moeder af. Na een omhelzing houdt haar moeder haar vast aan de pols, afstand houdend, en vraagt: “Wat kom je doen?” Een pijnlijke stilte volgt.

Quinta heeft nog twee vriendinnetjes, Kadoh en Adin, die in de buurt wonen maar elke dag in het huis komen eten van wat er overblijft. Nadat Quinta de laatste opdrachten van de dag heeft verricht zit haar dag erop. Geeft ze mij een weltruste kusje: “Hou ook van jou, oom Auke”, en met vermoeide oogjes geniet Quinta nog van de tekening die we vanmiddag samen hebben gemaakt tijdens haar huiswerk. Ik had het getekend, zij had het ingekleurd, het werd haar luchtkasteel.

Van roem naar armoede

Bijlmermeer, Amsterdam

Ramcy Simoons aka Arc-S: "Mijn grootste blunder? Bij een groot concert stonden we op een heel hoog podium. Met de mensen verweg beneden ons. Ik sprong van het podium. Ging de mensen groeten. Op en neer rennend, handen schuddend. Ondertussen bedenken: 'Fuck! Hoe kom ik in hemelsnaam weer terug op dat podium?'" Het was een stuk hoger dan ik dacht." De naald glijdt door de groef van het vinyl. Meerdere klokken, die nog steeds te horen zijn in het centrum van Eindhoven, beginnen te luiden. Een gesproken oproep tot bezinning volgt. Het is het begin van een Hip Hop klassieker uit 1989: 'No Enemies' van 24K, DJAX Records 001. De eerste Nederlandse Hip Hop langspeelplaat op een Nederlands label.

Valkenswaard, 1991. Arc-S op zijn top en patsboem: foetsie. Van de hak op de tak, weg was hij. Weg van alles. Gevlogen, gevluht, terug naar rock bottom, hard. Naar Curacao. Vermist, gemist en vergeten. Een traan gelaten. ... Staat hij daar, meer dan vijftien jaar later in Amsterdam. Oude vriend, opkijkend tegen hem, uitkijkend naar hem. Nu terug, maar niet meer bij af, doet hij zijn verslag van zijn speurtocht vanuit een diep dal naar boven. Ik probeer mijn aandacht bij hem te houden ondanks dat mijn eigen problemen om aandacht schreeuwen in mijn hoofd. Heb ikzelf het idee: "Weg van hier!" Huwelijks crisis, carrière crisis, creatievecrisis, levens-crisis. Klem zitten en de drang om te vluchten. Het lef hebben om los te laten en te vallen. ... en het lef hebben om door te gaan. "If you're going through hell, keep going!", aldus Winston Churchill.

Een doel

24K, het waren vier talentvolle jongens: E.N.B., DJ Wan2, Zar-One en Arc-S. "We hadden echt een missie. Een ideaal. We wilden signaleren wat mis was in de samenleving. Het aanklaarten. Aandacht er voor opeisen. Mensen aan het denken zetten. Verwoorden wat de straat niet kwijt kan. Bewustzijn creëren. Dat verpakten we in nieuwe sounds. Voeg daarbij de dynamiek van militante, vernieuwende en soms way out of there beats en je hebt 24K in een nutshell", aldus Arc-S. "Het maken van het album was een manier om ons doel te bereiken. Nu is het maken van albums een doel op zich geworden." Klinkt het verbitterd. "Zodra je een pen oppakt, de MIC aanzet. Dan draag je verantwoordelijkheid. Als je de straat wilt vertegenwoordigen dan draag je verantwoordelijkheid", spreekt hij passievol. "We maakten het album in de Tango Studios, Eindhoven, in een week tijd. We werkten de klok rond. Op een gegeven moment zaten Wan2 en ik zo uitgeput op de bank voor de TV. Dat we pas na een half uur doorhadden dat de TV niet eens aanstond!" Ze stonden op elk podium dat er maar was. "Als Europese act moest je dubbel zo hard werken dan de Amerikaanse acts. Zij kwamen hier, zuipen, blowen en neuken. Gaven belabberde shows. En het publiek pikte het allemaal. Doen ze nog steeds!"

Een weg naar roem

Het harde werken resulteerde in een naam die stond en een weg naar roem. Geen gemakkelijke voor een jonge geest. "Op een zondag stond ik voor 20.000 man te spelen. De volgende dag zat ik in de klas." Een wereld van verschil, moeilijk en moeizaam om met beide benen op de grond te blijven staan. Het drukte zwaar op de schouders. Ieder zijn eigen demonen. Arc-S kon er niet mee omgaan. "Mijn middelbare school lukte nog net met de hak over de sloot. Mijn HBO studie Tolk/Vertaler Japans liep binnen no time stuk." Voor de jonge artiesten was er totaal geen begeleiding. "Jonge mensen moeten begeleid worden in hun keuzes. Dat ze hun kunst weten om te zetten in een onderneming. Dat ze zich voorbereiden op de carrière na hun muzikale loopbaan." Nu is tegelijkertijd zijn klacht dat zakelijkheid te veel doorgeslagen is. "Alles draait nu om het marketingplan. Wat verkoopt? Dat gaan we maken! De essentie van het artiest zijn is zoek."

"Stept out of the game on my turfs, nigger...
fuck fame, 15 minutes, had mine, at 9, nigger..."

When Fame Turns Into Famine, Arc-S 2008

In 1991, verdween hij, zijn eigen familie wist eerst niet waar hij was. Officieel vermist. Arc-S: "Van de ene op de andere dag. Weg was ik. Eerst opgevangen door mijn familie. Maar toen moest ik mijn eigen boontjes doppen. Want de familie die mij opving kon die extra financiële last niet blijven dragen. En dan? ... Er heerst daar echte armoede (op Curacao). Een zeer klein gedeelte is machtig rijk. Het gross is echt arm. Wat doe je dan? Ik kon niks. Ik had geen opleiding. Ja, ik kon leuk rappen. ... Maar welke papieren had ik? Wat kon ik doen met mijn handen? NIKS! ... Dus ik werd ober!"

Zo weinig betekenis

"Juist die dingen waarvoor ik zo vocht tijdens mijn muzikale carrière, hebben zo weinig betekenis na mijn artiestenbestaan gehad. Als ik al die dingen niet weet te koppelen aan een opleiding, hoe staat het op mijn C.V.? Wat ik uiteindelijk heb gedaan? Als artiest heb je commerciële talenten want je verkoopt iets. Dat trucje kon ik ook inzetten voor een bedrijf." Tien jaar later kwam hij terug op het vasteland, "Nu heb ik een commerciële functie. Een nine to five." En gaat hij met een auto van de zaak op in de massa zoals velen. In zijn vrije tijd bezig met muziek en zijn eerste single: "When Fame Turns Into Famine."

Hij durfde te vallen

Uit zijn woorden spreekt een verbitterd gevoel. Dat hij te weinig respect krijgt voor zijn aandeel in de Nederlandse Hip Hop geschiedenis. In de paar standaardwerken over de Nederlandse scene wordt 24K geciteerd door anderen die er toe doen. De band zelf komt niet zodanig aan bod dat eer doet aan 24K. Het hebben over vriendjes politiek en eerlijkheid is en blijft een actueel onderwerp. Het blijft draaien om wie je kent. Zijn plaats verkrijgen in de geschiedenis die hem recht doet, moet hij opeisen door er weer toe te doen in het heden. Maar volgens wie er weer toe doen? Hij durfde te vallen, te leven, door te gaan. No Enemies.

Oeps...

De Polsstok, Bijlmer

Donderdagochtend. Mijn zoontje van zes rent over het schoolplein met zijn vriendjes en vriendinnetjes, ze spelen tikkertje. Dan zie ik dat er iets zwarts aan de klittenband van zijn jas hangt, wat nu onder zijn capuchon vandaan komt. Het wappert als een wimpel achter Jelle aan terwijl hij rond rent.

Nieuwsgierig kijk ik wat beter. 's Ochtends, zelfs op een schoolplein, ben ik nog niet helemaal wakker en ad rem. Langzaam begin ik te herkennen wat dat zwarte vlaggetje is. "Ooh mijn hemel!", zeg ik zachtjes tegen mezelf. Ik loop naar Jelle. Pak het vlaggetje en stop het snel in mijn jaszak. Moeders had o.a. Jelle's jas gewassen, gisteren. En tot vandaag was iets uit diezelfde wasbeurt, onder zijn capuchon aan zijn jas blijven hangen, dat nu door het rennen zichtbaar werd.

Met een brede grijns loop ik weer terug naar waar ik stond. Kan mijn lach eigenlijk niet goed inhouden. Een juf staat naast me nog even van een sigaret en een warme koffie te genieten. En vraagt me wat dat nou was, dat vlaggetje. "Nou, dat was de g-string van zijn moeder", antwoord ik, mijn lach inhoudend. Vervolgens hoor ik haar verslikken in een slok koffie. Echt een moment van 'oeps...'

De Rots Waarop Wordt Gebouwd

Bijlmermeer, Amsterdam

Op het album *Ondergronds Koninkrijk*, de derde verzamel CD van Bijlmer Style, staat een juweel van een lied: *De Rots*. In dit nummer rapt Darkside (D. Rotgans) en zingt Serry (S. Schenkers) over hun vaderlijke liefde voor hun kinderen. En snijden ze als trotse Surinaamse vaders een groot en pijnlijk probleem aan: het gemis van vele vaders in de Afro-Amerikaans-Europese gemeenschap. De tekst van Darkside (die de gehele tekst schreef) omschrijft de directe gevolgen van slavernij als een onvoltooid verleden, zonder dat hij er zelf erg in had. Het ijzersterke refrein, gezongen door Serry, gaat door merg en been.

Om te kijken waarom de tekst van *De Rots* een gevoelige snaar raakt, plaatsen we (*Darkside*, Serry en Ik) het in het licht van onze slavernij geschiedenis, naast een tekst van William Lynch 'Hoe Een Slaaf Te Maken' ('How To Make A Slave', vrij vertaald naar het Nederlands). En kijken we naar een directe link tussen de twee artiesten en de gevonden informatie. Wat volgt is een intens emotioneel gesprek. Waarbij de mannen enkele malen opstaan. Om zich heen slaan en even door de fotostudio moeten wandelen om hun emotie de ruimte te kunnen geven en te reageren op de teksten die worden voorgelezen.

Citaat uit *De Rots*:

"Een voorbeeld voor mijn zoon,
een betere versie van mijn vader
moederliefde is de rots
waarop ik mijn kasteel bouw."

Auke: "Die rots, je moeder, is jouw houvast waarop jij je gezin bouwt!"

Darkside: "En dan kijk ik om me heen en dan zie ik zoveel problemen."

Auke: "Het is jouw rots in de branding, maar je wilt doorklimmen. Daarvoor moet je weten waar je vandaan komt..."

Darkside: "If you don't know where you're from, you don't know where you are going..."

Citaat uit *De Rots*:

"...sporen van richtingloze één ouder gezin koters
een goed gezin heeft twee ouders nodig..."

Vaderloos

Er zijn vele oorzaken voor het niet functioneren van veel gezinnen. Men doet er hele studies naar. Met enigszins nat vinger werk is het aan te wijzen dat de Afro-Amerikaans-Europese gemeenschap een grote gemene deler heeft: het opvallend vaak niet aanwezig zijn van een vader. Hoe komt dat? Men komt al snel uit bij gebeurtenissen die de traditionele vorm van het gezin onderuit halen: armoede, onderdrukking, sterfgevallen, huiselijk geweld, kinder-, sexueel- en alcoholmisbruik, drugsverslaving en natuurlijk oorlog. De allergrootste oorzaak in de moderne geschiedenis: ons slavernij verleden.

Darkside: "Ik wilde al bijna zeggen dat je de slavernij verweet."

Serry: "Dat is die hele driehoek van de W.I.C. (West-Indische Compagnie)... man en dan komt Balkenende aan dat we weer een V.O.C. (Zuster organisatie van de W.I.C. met de zelfde handel- en tijdgeest) mentaliteit moeten krijgen... vind je het gek dat hij uitgejouwd wordt en tomaten op zich gegooit krijgt?!"

Slavernij: menselijk falen in een notendop

Slavernij is een menselijk falen, een kwaal die al bestaat sinds de mensheid. Waar elk volk zich schuldig aangemaakt heeft en slachtoffer van is geweest. Met de verovering, kolonisatie en uitroeiing van de originele bewoners van de Nieuwe Wereld (Noord- en Zuid-Amerika), kende de slavernij haar hoogtepunt. Het was een officiële handel en industrie, tot dat

het in de 19e eeuw (1800-1900) geleidelijk bijna overal werd afgeschaft. Mauritanië was het laatste land dat in 1980 het officieel verbood. Maar wees gerust, slaap zacht, het bestaat nog steeds.

Darkside: "Slaap zacht, damn... zeker, for real!"

Nederlands aandeel

In het Nederlands Koninkrijk is het 145 jaar (vijf generaties), geleden afgeschaft. Het totaal aantal Afrikanen die werden gevangen en tot slaaf werden gemaakt wordt geschat op 15.400.000. Daarvan hebben 11.000.000 de overtocht overleefd. Daar werd zo doelgericht mogelijk de eigen wil gebroken en de cultuur vernietigd. De Afrikaan werd tot slaaf getemd, om zo een goed productiemiddel te hebben met een minimum aan kosten en maximum aan opbrengst.

Serry: "Ze zeggen dat de Hollanders wreed waren. Erger dan ergens andere..."

Keti-Koti

Nederlandse slavenscheepen hebben ongeveer 550.000 (5%) vervoerd. Meer dan de helft daarvan, ruim 300.000, ging naar Suriname. Op 1 juli 1863, nu gevierd als Keti-Koti (Ketting Snijden), klonken er 21 kanonschoten in Paramaribo. Dit als teken dat alle slaven in Suriname, 33.000 mensen, vanaf dat moment vrij waren. Van de 300.000 Afrikanen die naar Suriname zijn gebracht als slaaf zijn er dus 33.000 overgebleven als slaaf. Even alle gevluchte en eerder vrijgemaakte slaven niet meegerekend, blijft er een groot verschil bestaan tussen 33.000 vrijgemaakte slaven en de oorspronkelijke 300.000 aangevoerde Afrikanen. Dat verschil mag nader onderzocht worden.

Darkside: "Keti-Koti dat is voltooid verledentijd, Gesneden-Ketting!"

Auke: "Wat zou er met Nederland gebeuren als er nu 15.000.000 mensen worden weggeroofd?"

Serry: "Man dan is heel Nederland leeg, dan bestaat het niet meer..."

Een ijkpunt in de familielijn

In het naslagwerk 'Familienamen en Verwantschappen van Geëmancipeerde Slaven in Suriname', is na te gaan welke geslachtsnamen m.a.w. familienamen de slaven vanaf 1863 kregen. Wie familie was van elkaar en welke functie de personen hadden, zover bekend. Broer en zus Abraham (nr.24998) en Victoria (nr.25007) zijn de eerste twee Surinamers die de naam Rotgans gingen dragen. Op achtenveertigjarige leeftijd kreeg de 'wasmeid' Aurora (nr.25784) de familienaam Schenkens.

Of dit ook daadwerkelijk voorouders van Darkside en Serry zijn zou verder uitgezocht moeten worden. Het is wel een ijkpunt in de familielijn van waar de zoektocht naar hun verleden kan beginnen. Vooruit naar het nu en terug naar het moederland van alle mensen: Afrika. Met welk schip, welke handelaar en vanuit welke regio etc. Omdat slavernij een officiële handel

was, is de officiële administratie van de 'goederen' terug te vinden.

Hoe Een Slaaf Te Maken

Tot zover de droge opsomming van cijfers en feiten. Nu de tekst van William Lynch: Hoe Een Slaaf Te Maken. Om te zien wat de link tussen de slavernij geschiedenis en vaderloze gezinnen is. De bron van de tekst 'How To Make A Slave' wordt door tegensprekende feiten in twijfel gebracht. William Lynch, geboren 1742 en gestorven in 1820, zou de tekst in 1712 hebben opgelezen bij een toespraak? Het 'lynchen', martelen van mensen en ophangen aan een boom tot de dood erop volgt, is waarschijnlijk afgeleid van Charles Lynch 1736-1796, U.S. ambtenaar Justice Of Peace. Echter de essentie van de tekst 'Hoe Een Slaaf Te Maken' is in diverse geschiedenisboeken met betrekking tot slavernij makkelijk terug te vinden. Met daarbij ook een overvloed aan gedetailleerd omschreven voorbeelden. Het verhaal geeft inzicht in een onmenselijke moeilijke puzzel. Geen onderwerp voor lezers met een gevoelige maag. Pooiers, loverboys en drugsdealers die willen leren hoe de eigen wil van een persoon te breken en verslaafd te maken aan wat zij te bieden hebben, zouden het beroepshalve een inspirerende tekst vinden.

Citaat uit: Hoe Een Slaaf Te Maken:

"Draag zorg haar niet te doden, omdat dat een verspilling van geld is."

Serry: "Wat!?!?. Ik word niet boos, ik word bevrijd zeg maar... Kijk, ik maak al muziek sinds dat ik een kleine jongen was. Maar ik heb nog nooit gezien dat iemand mijn tekst gaat draaien, keer op keer en de tijd neemt om het hele nummer op te schrijven. En het dan helemaal uit te pluizen. Dat vind ik foking supper. Respect. Al doen tien miljoen het niet, maar die ene die het wel doet."

Citaat uit: Hoe Een Slaaf Te Maken:

"Principes voor het maken van een neger: Omdat de angst bestaat dat toekomstige generaties mogelijk niet de principes kennen van het temmen van zowel de nikker als het paard. Houd het lichaam, neem de geest! M.a.w. breek de wil tot verzet. Nu, het proces van het temmen is hetzelfde voor een paard als dat van een nikker..."

Darkside: "Shit, dat is die William Lynch shit!"

Serry: "Ja, zoals Karl Marx omschreef, die heeft niemand gelynched maar die omschreef die shit! Die klassenstrijd!"

Auke: "Dan is dit die klassenstrijd zwart op wit beschreven..."

Citaat uit: Hoe Een Slaaf Te Maken:

"Schenk weinig attentie aan de orginele generatie, concentreer op de toekomstige generatie. Daarom, als u de moeder breekt, zal ze haar nazaat breken in zijn vroege jaren van ontwikkeling en wanneer de nazaat oud genoeg is om te werken, zal ze hem aan u bezorgen, omdat haar normale vrouwelijke beschermende karaktereigenschap verloren is gegaan in het oorspronkelijke brekingsproces. Train het vrouwelijke paard zodat ze uit uw hand zal eten, en ze zal op haar beurt haar veulen trainen om uit uw hand te eten."

Citaat uit: De Rots

"een moeder voedt het kind,
even if daddy ain't home
kinderloze vaders sta op"

Serry: "Stop effe man...!"

Darkside: "Nu snap ik wat je zei, je waarschuwde me dat het zware shit zou zijn.... Het is niet zo zeer dat het informatie is die ik niet weet. Het is de manier waarop je het nu toepast. Hoe jij de gelijkenissen weet te brengen met dit nummer"

Serry: "Sommige shit die ik vandaag heb komt door dat, serieus."

Darkside: "Doe je ding ouwe, ga door..."

Serry: "Maar niet iedereen begrijpt me. Het is te diep en te ver om in twee zinnen aan de persoon over te brengen. Het gaat even duren om dat aan mijn vriendin over te brengen, zij heeft dat ook. Mijn moeder heeft zelfs dat."

Citaat uit Hoe Een Slaaf Te Maken:

"Neem de gemeenste en onrustigste nikker, strip hem van zijn kleren voor de toekomstige overige mannelijke nikkers, het vrouwtje en het nikker kind, besmeer hem met teer en veren, bind elk been aan een paard die elk in een tegenovergestelde richting staan, steek hem aan en sla beidepaarden zodat deze hem kapot trekken voor de ogen van de overige nikkers. De volgende stap is om een zweep te pakken en sla hem, van wat er van over is, tot het punt van sterven, dit onder het oog van de vrouw en het kind. Dood hem niet, maar stop de angst voor God in hem, omdat hij nog steeds bruikbaar is voor het fokken."

Citaat uit Hoe Een Slaaf Te Maken:

"Wanneer ze totaal onderdanig is, zal ze haar nazaat leren om onderdanig te zijn aan werk, zodra deze ouder wordt. Door het alleen achter blijven, onbeschermd, met het mannelijke voorbeeld vernietigd, zal deze beproeving haar psychologische onafhankelijke geest veranderen in een bevroren afhankelijke geest. In deze staat zal ze haar mannelijke en vrouwelijke nazaat opvoeden in omgedraaide rollen."

Citaat uit: De Rots

"...sporen van richtingloze één ouder gezin koters
een goed gezin heeft twee ouders nodig
een moeder kent geen keuze..."
een vader zou er geen mogen hebben
van werk naar werk voor pampers en baby melk
een prachtige roos die te vroeg verwelkt"

Citaat uit Hoe Een Slaaf Te Maken:

"De angst voor de veiligheid van de jonge mannen zal de moeder hen geestelijk trainen om mentaal zwak te zijn en afhankelijk, maar lichamelijk sterk. Wat heeft u dan? Dan heeft u de nikker-vrouw in de voorgrond en de nikkerman achter haar en bang. Dit is de ideale situatie voor een gezonde economie."

Citaat uit: De Rots

"...ontbrak een voorbeeld, een vaderfiguur,
en falen is duur, het lag niet aan zijn ontwerp,
ergernis neemt kennis als bitches in zijn macht..."

Darkside: "Shiiit...!"

Auke: "Zie je hoe jij de spijker op de kop slaat, Darkside?"

Serry: "Volgens mij had hij het wel door, maar nog niet zo diep. Die lyric, toen ik die hoorde, weet je, ik draaide het nummer de hele dag, omdat ik het refrein wilde oefenen. Door het steeds te herhalen wordt het een onschuldig melodietje. Maar dan opeens pakt die betekenis me weer!"

Darkside: "Dat zegt die tekst ook, je zou juist de kennis moeten vergaren om uit die shit te komen. Maar de ergernis zorgt dat je wordt afgeleid!"

Serry: "Hoe ben je op die tekst gekomen? Weet je hoeveel shit je zegt in die ene zin?"

Darkside: "Sommige shit gaat van nature ouwe. De tekst lag er al drie jaar. We moesten nog op inspiratie voor de beat komen."

Serry: "Toen we de babykamer aan het schilderen waren (bij Darkside thuis) klikte ik echt met dat nummer. Echt klikken! De tekst raakte me gewoon zo hard."

Citaat uit Hoe Een Slaaf Te Maken:

"Onze specialisten waarschuwen ons voor de mogelijkheid omtrent het volgende fenomeen, ze zeggen dat de geest een sterke drang heeft om zich zelf te corrigeren en terug te programmeren na een lange tijd zodra het in contact komt met een deel van de originele historische basis..."

Citaat uit: De Rots

"...een player op straat, ja ja,
verspreidt je zaad, mad waus..."

"Ik heb niet veel, maar alles dat er is, sta ik af aan hem
Minacht elke punk die zijn kind niet kent"

Serry: "Dat is het healing proces. Wij zijn die generatie waarbij die healing start!"

Darkside: "Nou, nee, jij bent de persoon, een individu die in dat healingproces zit. Maar we weten niet of onze generatie dat doet. Daarom schrijf ik deze tekst, weet je. Wij zouden dat proces..., weet je."

Citaat uit Hoe Een Slaaf Te Maken:

"...en de beste manier om dit te voorkomen, adviseren zij, is om bruto de mentale geschiedenis te verwijderen en te vervangen door een diversiteit aan fenomenen van illusies, zodat elke illusie draait in zijn eigen ruimte, zoiets als zwevende ballen in een vacuüm."

Citaat uit: De Rots

"...je vader was er niet voor jou, die tori die ken ik,
die is al oud, je kijkt op naar 50ct,
maar wie de fok, kijkt erop tegen jou?
je matties en ho's zijn bevriend met die euro's van jou
je spent je blauw..."

Citaat uit Hoe Een Slaaf Te Maken:

"We moeten de moedertaal compleet vernietigen zowel die van de nieuwe nikker als van het nieuwe paard en een nieuwe taal installeren die de nieuwe beleveniswereld van hen beide verwoordt. U weet dat taal een speciaal instituut is. Het leidt naar de harten van een volk. Als voorbeeld, als u een slaaf neemt, en leert hem alles van uw taal, dan zal hij al uw geheimen kennen, en dan is hij niet meer een slaaf, omdat u hem niet meer voor stom kan houden, en stom zijn is het basis ingrediënt van de middelen voor het behoud van het slavenstelsel."

Citaat uit: De Rots

"Euhm papa, wat betekent 'toewijding'?"
"Nou toewijding dat betekent ..."
"Euhm wat betekend 'onvoorwaardelijk'?"
"Onvervaardelijk mijn zoon, dat is mijn liefde voor jou."

Darkside: "Ooh shit!!! Als meer mensen, de juiste mensen deze shit zo zouden ontleden dan zouden we een stuk verder zijn!"

Serry: "Hij (Auke) is de juiste peroon!"

Darkside: "Nee! Hij is het juiste kanaal maar het zijn onze mensen die deze shit moeten gaan begrijpen. Die jarenlang en nog steeds lijden door deze shit. Maar niet weten waaraan ze lijden!"

Serry: "Wat er nu besproken wordt maken we vandaag nu nog mee! Met onze mensen! Dat is dus heavy. Het is emotionele shit! Laat mijn hersens even rusten...!"

Darkside: "Het nummer heeft al diepgang, maar het neerzetten naast die andere tekst geeft het nog meer diepgang. Een fokking sterke bodem! Deze tekst heb ik helemaal niet geschreven met slavernij in gedachten. Deze tekst heb ik echt alleen geschreven door te omschrijven wat ik zie als ik mijn deur opendoet. Wat zie ik? Daarom vind ik ook zo dope dat je tegen mij zegt dat het geen liedje is maar een lied. Dat het niet iets is wat je zomaar even kan afwimpelen als een leuk liedje."

Eerlijke snorders en kut taxi's

Bijlmermeer, Amsterdam

Aan het eind van de avond is mijn vriend JPK onder te veel invloed van genotmiddelen. Denis (met één n) zweeft ook in de wolken maar is wel verantwoordelijk genoeg om JPK te verbieden om auto te rijden. En daarmee gaat mijn genot om even thuis gebracht te worden in rook op.

"Nou, dan loop ik wel even naar huis", zeg ik tegen JPK en bedenk dat ik dan ook weer fris voel als ik thuis aankom. Ik had maar één biertje en twee koffie op. Niet onder invloed 'van...' in theorie. Ik rook en blow niet maar zal genoeg hebben ingeademd. Dus een nachtelijke wandeling is zo'n slecht idee nog niet.

"Niks daarvan, ik bel een taxi voor je!", zegt JPK. Dat wijs ik af: "Veel te duur en onzinnig". "Als ik voor veertig euro aan weed op tafel neer kan zetten, dan kan ik ook een taxi betalen." Ik krijg JPK niet op andere gedachten en hij belt een taxi. We lopen naar buiten en we wachten hem op.

Hoe duur kan het zijn? 4,2 km: van hier naar huis. Meer dan Euro 10,- kan het niet zijn. Volgens de TCA berekening methode op hun web site zou het EURO 13,- moeten zijn lezen we de volgende dag. Dat is dus omgerekend naar ouderwetse guldens ongeveer: FL28,-. Toch ook al pittig. Er wordt me wel eens verteld dat ik niet meer terug mag rekenen naar guldens. Vooral omdat men niet wilt dat ik realiseren hoeveel de kosten omhoog zijn gegaan. Maar niet mijn inkomsten. Enfin, lees mee met het volgende gesprek dat plaats vond:

Zaterdag 3.00 uur 's ochtends bij de Kauwgomballen Fabriek in de Daniel Goedkoopstraat:

Auke: "Aha, daar is de taxi."

Chauffeur: "U had gebeld?"

JPK: "Ja. Hoe duur is naar Edumbe?"

Auke: "Echtenstein in de Bijlmer? (Edumbe staat nog niet in de Tom Tom)"

Chauffeur: "Is dat de D, E of de K buurt?"

Auke: "E-Buurt, zoals in de E van Echtenstein."

Chauffeur: "Oh, ongeveer EURO 26,- tot EURO 28,-"

JPK: ".....?"

Auke: "EURO 28,-? Dan wil het volgende even vragen, vroeger (in het gulden tijdperk) was het vanaf het Leidseplein naar de F-Buurt, naast de ArenA, FL 25,- tot FL 30,-. Dat was van centrum Amsterdam naar midden Bijlmer. Dat zou nu in EURO's dus ongeveer EURO 15,- moeten zijn. En u zegt dat van waar we nu zijn naar de E-buurt dus EURO 28,- is? Hoe kan dat? Het is maar vijf kilometer."

JPK: "Dat is minstens een verdubbeling van viermaal!"

Chauffeur: "Tja, ik weet niet precies waar ik nu ben en dus weet ik niet goed de afstand."

Auke: "U staat ongeveer naast de Bijlmer Bajes. Plus minus V-I-J-F kilometer van hier naar mijn huis."

Chauffeur: "Ja, dat zou dan toch ongeveer EURO 28,- worden"

Auke: "....."

JPK: "....."

Auke: "Nou JPK en beste chauffeur, dat vindt ik veel te duur! Ik ga wel lopen of neem een snorder!"

Chauffeur: ".....?!?"

JPK: "Haaa! Daar ben ik het helemaal mee eens! Hier heb je het geld voor de taxi en ik zie je morgen."

Auke: "Zie je morgen, slaap lekker!"

Chauffeur: "..."

Hij blijft er tien minuten verbaasd en pissed off naast zijn taxi staan. Nu is het niet een stereotype foute taxi chauffeur in een auto vol met deuken. Het is een nette Mercedes. Chauffeur van gemiddelde leeftijd en ziet er netjes, representatief met stropdas gekleed uit. Maar toch... Om 03.45 rol ik mijn bed in.

Wie zegt er nou dat 'we' van snorders af willen zoals het Parool schreef? Ik in ieder geval niet! Zolang taxi chauffeurs absurde bedragen vragen en moedwillig hun klanten proberen op te lichten, luid mijn devies: fok hen! Ik support de Afrikaanse snorder chauffeurs uit mijn eigen buurt. Voor een zeer schappelijk bedrag prima service tot aan de deur.

Met de grootse lol gaan JPK en ik ieder zijn eigen weg. Op een afstand houd ik nog even in de gaten wat de chauffeur doet.

Zestig vragen en een politie megafoon

Centrum en Zuidoost, Amsterdam

Vrijdag 15 mei, 2009. Hip Hop Café 4 Elements, van zeven tot elf uur in de Fusion. En Grand Café van elf tot ergens zeer vroeg in de ochtend. Altijd een gezellig begin van het weekend het Hip Hop Café en dan doorzakken in Zuidoost. Dit keer de Hall Of Fame Hip Hop Quiz. Meerdere duo's streden om de eer en de hoofdprijs: "Vijf boeken van Dr. Phil over Eminem", aldus de host. Weetjes, muziek, humor en een onverwacht vechtpartijtje. Het was een zeer geslaagd begin van het weekend. En de quiz is met klem aan te raden voor volgend jaar.

Mickey had vorig jaar al mee gedaan samen met Eline La Croix. En tot hun eigen verbazing niet eens zo slecht gescoord. Dit jaar zat Mickey even verlegen om een partner, dus daar zat ik dan. Of ik nog even Ego Trips's Book Of Rap Lists had doorgenomen? "Nou Mick, we zullen zullen net zo succesvol strijden als met het B-Boy Connection Voetbal Toernooi 2000, destijds. En eindigen als eerste van het lijstje!", antwoordde ik haar. Tussen neus en lippen door bijvoegend: "Van onderaf gezien dan."

In het spel

Er waren zes duo's die elk iets hadden wat lawaai maakte. Grote knoppen waar de teams als eerste op konden slaan ontbraken. Er waren fluitjes, fietsbellen, toeters en een politie megafoon uitgedeeld. En er was ook ergens een deurbel in het spel. Maar ik kon het team dat bij dat geluid hoorde niet ontdekken. Degene die als eerste een geluid maakte en het goede antwoord gaf *na-dat* de host, Adrenalin, uitgesproken was, kreeg één punt. Omdat er halve antwoorden, juiste antwoorden, jury-corrigerende-antwoorden (Mickey) en samengevoegde antwoorden werden gegeven; deelde de host punten uit variërend van kwart, half, heel en anderhalf punt. De strijdende teams waren: Illco en Twann, Bite en Broky B, Diggy Dave en Chrizz The Wizz, DC Real 67 en Shake, Rebel # 1 en Delay en als laatste Mickey en AQ (*c'est moi*).

Zestig vragen

In totaal waren er zestig vragen met een geplande pauze op vraag 30. De deelnemers beantwoordden vragen in trant van: "Vul de duo's aan. Nice & ... Pete Rock & ... Sticks & ...". Altemaal tegelijk met geweldige overtuiging klonk het "Rakim!" bij "Eric B & ...?". Luistervragen over: "Wie de sample heeft gebruikt en van wie is het origineel?" waren vooral de soort die kwart en halve punten opleverden. En "Van wie is de volgende punch line?", waarbij de host toe moest geven dat het vloeiend uitspreken van de lines, een hele kunst op zich is. "Put a dick in your ear/fuck what you hear", was bijvoorbeeld van Common en de minst moeilijke tongue twister. Bij de vraag c.q. opdracht "Wie doet als eerst een Windmill op de vloer?" Draaide ik een rondje op mijn rug. Verbaasd dat ik daadwerkelijk als eerst op de vloer was. EN daadwerkelijk ook iets deed! En sloeg mijzelf voor mijn kop: "Pannenkoek! Ik doe een Backspin."

De laatste vraag

Halverwege de vragen waren Mickey en ik er toch achtergekomen dat onze politiemegafoon te langzaam reageerde als we op 'sirene' drukte. Daarom schreeuwde ik maar "Mickey!" door het ding. Op die manier waren we duidelijk een paar keer de eerste. Om vervolgens, soms, tot de conclusie te komen dat we geen idee hadden van wat het antwoord zou moeten zijn. De laatste vraag was meteen goed, Adrenalin: "Het laatste punt gaat naar dat team wat als eerste de naam noemt van wie twee maanden als vrijwilliger mee gaat helpen in het Hip Hop Café." En "MICKEY!" schreeuwde ik als eerste door onze megafoon. Met een blik van 'nou-dank-je-wel!' keek ze me aan. "Sorry, ik had even niet door wat de vraag precies inhield." Maar gelukkig vond Mickey het eigenlijk wel een goed idee.

B-boy in kwestie

Ongeveer rond vraag 32 viel er een speaker op de grond. Zo'n speaker waarvan ik me altijd al afvroeg hoe dat nou zou zijn als zo'n speaker zou omvallen. En rolden er twee b-boys al vechtend over de grond. "Kijk, een ouderwets Hip Hop tafer-eel". Opgebroken, de ene buiten gezet om af te koelen. De andere binnen gehouden, stonden we buiten toen er politie met zwaailichten aankwam. "Welke eikel heeft er nou politie gebeld?!?", vroeg ik terwijl ik al een kant op begon te wijzen: "Ze zijn daarheen gerend!". Meerdere mensen, 'we-got-your-cover-homes', wilden graag de politie op het verkeerde spoor zetten. Om te voorkomen dat we allemaal een andere kant op zouden wijzen, wat niet echt overtuigend werkt, keken we vragend naar de-b-boy-in-kwestie. Wat zou hij gaan doen?

Petje af

Zodra de beste man zei: "Hij rende die kant op", wezen we mee. Vervolgens bekende hij: "Nee ik was het die aan het vechten was". Onder het motto: 'Ik deed het, geef mij maar straf, ik sta achter mijn daden en draag de gevolgen daarvan', hoorde ik van horen-zeggen. Petje af, dat verdient respect. Voor volgend jaar zijn er alvast twee vragen bekend: Wie waren er aan het vechten? En welke pannenkoek had 'don't-call-the-cops-en-hou-je-vuile-was-binnen' niet begrepen? Na deze ongeplande, maar niet uitzonderlijke onderbreking, ging de quiz weer door. Uiteindelijk wonnen de twee home boys Illco en Twann. Ze bekenden eerlijk 'een ziekelijke liefde' voor spelletjes te hebben. Aldus iets in trant van hun eigen woorden.

Het vervolg

Nu had ik al geschreven dat het Hip Hop Café een goed begin is van een leuk weekend. Om daarna nog ergens anders heen te gaan. Om elf uur moest ik nog naar het Grand Café Het Vervolg in Zuidoost. De Kameroense eigenaar is een familie vriend. En had mij uitgenodigd voor zijn verjaardagsfeestje. Grand Café is een uitgaansgelegenheid voor Zwart-Afrikaans Zuidoost. Met een zootje Surinamers en Antillianen altijd swingen.

Standaard zijn er ook veel illegalen aanwezig; het is één van de weinige plekken, zo niet de enige plek, waar ze even lol in het leven kunnen hebben. En vallen de rijke Nigerianen op met het laten rollen van geld. En elke blanke valt per definitie op. Al lijken er opeens wel wat meer blanken rond te lopen naar aanleiding van het boek 'Alleen maar nette mensen' van Robert Vuijsje. De razzia op de illegale medemens ligt nog vers in het geheugen en zorgde voor een duidelijke afname van bezoekers in het Grand Café. De inval in Kikkenstein was slechts twee dagen geleden. En toch begon er een ziekelijk chemie te werken in mijn hoofd tussen die gegevens en de blauwe megafoon met 'politie' erop in mijn hand.

De leukste thuis

Aangezien ik nog al eens voor agent wordt aangezien leek het me wel een leuk idee om met de blauwe politie megafoon Grand Café binnen te lopen en 'Happy Birthday' te gaan zingen. Het is allemaal begane grond, geen balkons dus, alleen

een meertje. Listig. Wie kan er allemaal niet zwemmen? Enfin. Ik daar afgezet door Mickey Loop naar binnen, bijna nog geen hond te zien. Schuif aan bij de feesttafel. Feliciteer mijn vriend. Zoen mijn vrouw. En zet ergens die megafoon neer. Op tafel staan meerdere flessen Moët, Jack Daniels, Johnny Walkers, Cognacs en vazen bier. De jarige job spreekt later als het wat drukker is. In zijn speech wijst hij aan waar de slachtoffers, van de inval op Kikkenstein, vorige week nog zaten. Allemaal nemen we een minuut stilte in acht, ter nagedachtenis van de gevallen broeders, letterlijk en figuurlijk dus. En gaan we verder met feestvieren. Mooi dacht ik bij mezelf, laat ik nu even zingen. Is die megafoon weg!?! Wat doe je dan? In ieder geval niet de politie bellen.

Thuiskomen: mensen verdwenen

Centrum en Zuidoost, Amsterdam

“Midden in de vlakte stond een boom. Er liepen al ski-sporen, maar kennelijk waren die fout. Ik zag die boom op me afkomen... Aan beide kanten van de boom één been en ik zag hoe mijn ski naar beneden gleed.” Elsa Mänd werd op 27 september 1924 geboren in Rakvere, Estland, waar het de helft van het jaar winter is. “Wij zijn met sneeuw geboren, als kind speelde ik eindeloos buiten in de sneeuw.”

Na tweehonderd jaar Russische bezetting was Estland in 1918 eindelijk onafhankelijk. Tot 1939, toen viel het Rode Leger binnen. “Mensen verdwenen, een derde van de bevolking is naar Siberië afgevoerd. Mijn vader werd op tijd gewaarschuwd.” Broer Ott dook onder. “Dat was de laatste keer dat ik Ott levend zag.” Hij wilde niet voor de Russen vechten. “In juli 1941, hebben de Duitsers ons bevrijd.” Ott reisde met een aantal Duitsers mee terug naar huis. Ergens onderweg stootten zij op Russische troepen. “Ott werd door de Russen doodgeschoten.” De schoolgaande jeugd moest zich in de zomervakantie nuttig maken voor de Wehrmacht. “In 1944, deed ik eindexamen en in de herfst zou ik mijn cijferlijst krijgen. Ik werd bij de telefooncentrale van het vliegveld in Rakvere geplaatst. Ik sprak tenslotte Russisch, Estlands, Frans en Duits. Mijn vriendin Heljo werkte daar ook.”

Ik kon niet meer naar huis

Februari, de Russen braken door bij Narva, 116km van Rakvere. “Toen ontstond er ineens paniek.” Elsa kon met de Duitsers mee naar het westen vluchten. “Mijn vader was in eerste instantie fel tegen, maar later liet hij de keuze aan mij over. Dat zijn ongeveer de zwaarste uren van mijn leven geweest. Als ik ging, wist ik niet wat ik achter zou laten en als ik niet ging, wist ik niet wat me te wachten stond. Ik kon me absoluut niet voorstellen om zonder mijn ouders te moeten leven.” De Duitsers hielden stand. Elsa moest tien dagen invallen op vliegveld Pärnu in het zuiden. De Russen bereikte Rakvere. “Ik kon niet meer naar huis.” Een Duitse officier zei: “Wat wilt u? Het is oorlog. We zijn geen vervoersmaatschappij voor particulieren!” Ze belde met haar vader in Rakvere. Het waren de laatste woorden die ze ooit nog van haar vader hoorde. “Els, zorg dat je wegkomt!”

Alles wat ik lief had, achtergebleven was...

“Ik zat als enige vrouw, 20 jaar oud, tussen tweehonderd Duitse mannen. Bombardementen, branden, overall Russen. Ik werd tussen de officieren in een personenauto gezet. Het asfalt van de weg brandde, ik zag geen hand voor ogen. En wij moesten een brug over...”, over de Pärnu rivier, “...die de Russen trachtten te bombarderen. Plus dat ze met kanongeschut achter ons aanzaten. We haalden de brug, we passeerden hem en bereikten Letland. Maar dat ik elk moment sterven kon, was ik al gewend.” “Opeens zat ik midden in de ellende en ik besefte niet meer wat er gebeurde. Ik verkeerde in een shocktoestand.” Na twee dagen arriveerden ze in een kamp voor Duitse vluchtelingen. “Daar zag ik Heljo, ik begon te huilen en hield niet meer op. Toen besefte ik wat er gaande was. Dat alles wat ik lief had, achtergebleven was... Vanaf dat moment zijn Heljo en ik bij elkaar gebleven... Alle soldaten in dat kamp behandelden ons met respect. Ze hadden met ons te doen, omdat we alles verloren hadden.” Weer aan het werk in de telefooncentrale van vliegveld Libau, Litouwen, aan de Oostzee. Weer verder vluchten, drie dagen en nachten aan boord van het Zweedse schip ‘De Komeet’. “Ik was zo verschrikkelijk zeeziek. Op weg naar Danzig lag het Duitse konvooi zwaar onder vuur. Zwemvesten aan en bij alarm moesten we het bed uit. En het stormde. Ons schip is niet geraakt, maar van de vijf begeleidingsboten zijn er drie gezonken.”

Een nieuw leven zou beginnen

Duitsland verloor de oorlog. Haar vlucht voor de Russen eindigde in Goslar, onder Engels Militair bestuur, in West-Duitsland. Daar ontmoette ze Martin. De Nederlander diende als sergant-tolk in het Engelse leger. “Fraulein, ich heiss Martin Deelen.” Na een uur zei hij: “U moest maar met mij trouwen.” Ik zei: “Doen we.” Op 16 maart 1946 trouwde ze in Braunlage. “Na acht maanden vertrokken we naar Nederland, het land waar ik een nieuw leven zou beginnen.”

Voor West-Europeanen waren de Russen mede-bevrijders die de Duitsers hadden verslagen. Voor Oost-Europeanen was het een gruwelijke bezetting gevolgd door een gruwelijkere: de Russische. De Koude Oorlog brak aan, een IJzeren Gordijn daalde neer in Europa. “Gedurende de eerste jaren heb ik verschrikkelijke heimwee gehad. En dat werd nog erger doordat ik niet terug kon... Afgesneden van mijn jeugd, familie en mijn land. Ik had vaak het gevoel dat mijn verleden uit een boekje kwam.” Elsa sprak vier talen (Estisch, Frans, Russisch en Duits) maar kon maar in één taal met de Nederlanders communiceren: in het Duits.

Ik kwam terug als grootmoeder

Ze was net in verwachting van haar derde kind toen haar vader overleed in 1958. Ze heeft haar vader nooit meer mogen spreken. In 1970 kon ze voor het eerst terug naar Estland. Ze had haar familie 26,5 jaar niet gezien. “Ik ging weg uit Estland als een meisje en ik kwam terug als grootmoeder. Eerste wat moeder zei was: ‘Waar was je zolang?’ We hielden elkaars handen vast. Na een tijdje zei ze: ‘Je bent het wél, mijn kleine meisje!’” Elsa kreeg een speciale armband die haar moeder sinds haar vlucht altijd had gedragen. “Ze had de hoop dat we elkaar nog eens terug zouden zien.” Na Elsa's tweede bezoek, 1971, overleed haar moeder in 1972.

“Ik heb het goed in Nederland, altijd gehad.” Haar familie moest onder Russische bezetting verder leven. “Ik kreeg zo'n schuldgevoel, omdat ik het beter had dan zij. Ik heb altijd het idee gehad dat op een of andere manier moest goed maken.” Ze baarde drie kinderen: Petra en Thomas Deelen van haar eerste man Martin Deelen. En Stella van Zanten* van haar tweede man Gerth van Zanten. Haar kinderen brachten de volgende klein-kinderen: Jelte, Rense en Auke VanderHoek door Petra en Jan-Wolter VanderHoek. Jasper Deelen door Thomas en Mirjam Knol. Op 5-2-1990 werd er een telegram verstuurd naar haar familie in Tallinn, USSR. Bezet Estland: “Elsa died suddenly today.” Op 20 augustus 1991 werd de onafhankelijkheid hersteld. Na haar overlijden kreeg Thomas en Barbara van Beukering nog drie dochters: Ruby, Laura en Milou Deelen. En haar kleinkinderen brachten de volgende achterkleinkinderen voort: Mart en Kris VanderHoek door Jelte en Leonie Groot. Bibi VanderHoek door Rense en Melanie Cleiren. En elf jaar na haar overlijden werd in Bamenda, Kameroen Jelle VanderHoek geboren, eerste zoon van Auke en Quinta Lema Dobgima.

**Noot:*

Stella van Zanten (haar dochter bij haar tweede man Gerth van Zanten) nam het oorspronkelijke interview af om het verhaal van Mama Elsa/Oma Humpie (haar eerste kleinkind noemde haar zo omdat haar kat Humpie heette) in haar eigen woorden vast te kunnen leggen voor het nageslacht.